

LIBER VI.

LOCUTIONES DE JESU NAVE.

I. « Vos autem transibitis expeditores fratribus vestris, » omnis fortis¹: » id est, Omnis quicumque in vobis fortis est.

II. « Ut sciatis viam, quam ibitis eam²: » plenum esset, etiam si non haberet, « eam. »

III. « Et factum est, cum esset Jesus in Jericho³: » notanda locutio est; nondum quippe erant in eadem civitate, cujus portæ contra illos clausæ fuerant, unde factum est ut in eam intrare non possent, nisi muri ejus cecidissent circumacta arca Domini: ergo « In Jericho » dictum est, in terra quæ pertineret ad Jericho.

IV. De Jericho dictum est cum clausa esset: « Nec » quisquam ex illa prodibat, neque introibat⁴: » utique in illam subauditur, non ex illa: hoc appellatur græce ζεύγμα κατὰ ἐλλειψιν.

V. Dominus dicit ad Jesum: « Ecce ego trado tibi » subjugatam Jericho, et regem ejus qui est in ea, » tentes fortitudine⁵. » Mirandum quod non hic posuit conjunctionem copulativam ut diceret, « Et potentes fortitudine, » quam solet Scriptura tam assidue ponere, ut etiam ibi inveniatur ubi sensum solitæ locutionis impediatur: an et Jericho et rex ejus dicti sunt « Potentes fortitudine? »

VI. « Et Raab meretricem et domum paternam ejus » vivificavit Jesus, et commorata est in Israël usque in

¹ Jos. 1, 14. — ² Id. III, 4. — ³ Id. V, 13. — ⁴ Id. VI, 1. — ⁵ Ibid. 2.

» hodiernum diem¹. » Notandum est quemadmodum dicat Scriptura: « Usque in hodiernum diem, » quod assidue dicit; nam et de lapidibus illis duodecim, qui positi sunt ubi Jordanis ex ima parte defluerat, et ex parte superiore constiterat, arca transeunte vel populo, ita dictum est, quod essent ibi « Usque in hodiernum diem²: » quod videtur ita sonare, tanquam post plurimum temporis per hanc Scripturam ista narrentur, nec eo tempore ii libri conscripti fuerint quo erant hæc recentissima. Quisquis autem putat hoc, quid de ista meretrice dicturus est? Quæ utique quantum est ætas unius hominis vixit, et tamen dicitur « Usque in hodiernum diem. » De his itaque rebus hoc dicitur, quæ non ita constitutæ sunt, ut postea mutarentur ab eis qui constituerunt: quomodo dicitur aliquis in exilium perpetuum missus, quia non ad tempus præfinitum hoc supplicio plectitur; non quia quisquam potest esse perpetuus in exilio, cum homo ipse non possit esse perpetuus. Sic ergo et ista meretrix non est præcepta ad tempus habitare in Israël; ideo dictum est: « Usque » in hodiernum diem. »

VII. Dominus dicit ad Jesum: « Peccavit populus, et » transgressus est testamentum meum, quod disposui ad » eos³: » notandum quemadmodum testamentum appellet hoc quod præceperat, ut anathema esset Jericho, et nemo sibi inde aliquid usurparet.

VIII. Dominus loquens ad Jesum ait inter cætera: « Ecce dedi in manus tuas regem Gaï et terram ipsius, et » facies Gaï sicut fecisti Jericho et regi ejus, et prædam » pecorum prædaberis tibi⁴: » præcipue notanda locutio est, non solum quia « Prædaberis tibi » dixit, tanquam unius futura esset illa præda, cum omnium esset futura, nam tales locutiones usitatissimæ sunt, cum Deus tanquam

¹ Jos. VI, 25. — ² Id. IV, 9. — ³ Id. VII, 11. — ⁴ Id. VIII, 1, 2.

ad unum loquitur, quæ ad populum loquitur: sed hoc novum est hic, quia prædixit Scriptura: « Et dixit Dominus minus ad Jesum, » quem constat unum hominem fuisse: quod tamen dixit, « Prædaberis tibi, » non utique ita dictum est, ut præda illa hujus unius hominis esse præcepta sit, sed universi populi.

IX. « Et insidiæ erant civitati a mari¹. » Qui nescit, putat istam civitatem maritimam. Consuetudinis est autem Scripturarum ut occidentalem partem, a mari appellet, vel ad mare: quia ex ipsa parte terra ubi hæc agebantur, propius habet mare quam a cæteris partibus.

X. « Extende manum tuam in Gæso, quod est in manu tua, contra civitatem². » Ista locutio notanda non esset, nisi propter nomen quod obscurum est eis, in quorum consuetudine non est. Quid enim dicat Gæson, non facile intelligitur: hoc interpretes Symmachus « Scutum » appellasse perhibetur. Septuaginta autem interpretes, secundum quos ista tractamus, qui posuerunt Gæson, miror si et in græca lingua hastam vel lanceam gallicanam, intelligi voluerunt: ea quippe dicuntur Gæsa, quorum et Virgilius meminerit, ubi ait de Gallis in scuto Æneæ pictis: « Duo quisque Alpina coruscant Gæsa manu³. »

XI. « Et facti sunt inter medium castrorum, hi hinc et hi hinc⁴. » Duo notanda sunt in hac locutione; unum, quod cum hostes, qui vincebantur, in medio essent, tanquam de his dictum est, quod hi essent hinc et hi hinc, cum potius ita Israëlita fuerint, qui eos in medio posuerant percutiendos: alterum, quod inter medium castrorum eos factos esse dicit Scriptura, castra appellans etiam productas acies in prælio constitutas, cum castra non soleant appellari, nisi ubi exercitus ad manendum consis-

¹ Jos. viii, 12. — ² Ibid. 18. — ³ Virg. Æneid. viii. — ⁴ Jos. viii, 22.

tit: nisi forte ideo castra appellata sunt, quia cum omnibus suis ibant.

XII. « Exceptis pecoribus et spoliis, quæ erant in civitate prædati sunt filii Israël secundum præceptum Domini, quemadmodum constituit Dominus Jesu¹: » ita dictum est, « Exceptis pecoribus et spoliis prædati sunt, » quasi ipsa non fuerint prædati, cum potius ipsa prædati sint, et excepta ideo dicta sint, quia hæc illo prælio sola consumpta non sunt.

XIII. Israëlita respondentes Gabaonitis dixerunt: « Vide ne in me habites. Et quomodo disponam tibi testamentum²? » Jam et superius tales locutiones notavimus: hoc est enim, « Vide ne in me habites, » quod est, apud me, id est, in terra quam eis promiserat Deus. Et hic tanquam ad unum hominem videntur locuti, cum legatus ad eos non unus venerit; sed more suo genti et populo responsa reddentes, singulari numero loquuntur, sicut plerumque et ad ipsos Deus vel ductor ipsorum. Notandum etiam quod pactum pacis testamentum vocat Scriptura, more quidem suo; nam sæpe ita loquitur.

XIV. « Et nuntiatum est Jesu dicentes: Inventi sunt quinque reges absconditi in spelunca³: » pro eo quod est, « Nuntiaverunt dicentes. »

XV. « Ita faciet Dominus omnibus inimicis vestris, quos vos debellabitis eos⁴: » nihil minus esset huic sententiæ, etsi non haberet, « Eos. »

XIV. « Et omnes cœpit in bello, quia per Dominum factum est confortari cor eorum, ut obviam irent ad bellum ad Israël, ut exterminarentur⁵: » notandum est, « Confortari cor, » non semper in bono accipiendum.

XVII. « Tu scis verbum, quod locutus est Dominus ad

¹ Jos. viii, 27. — ² Id. ix, 7. — ³ Id. x, 17. — ⁴ Ibid. 25. — ⁵ Id. xi, 19, 20.

» Moysen hominem Dei de me et te¹: » non dixit, « Hominem suum. »

XVIII. « Et dixerunt filii Joseph: Non sufficit nobis » mons et equus electus, et ferrum Chananæo qui habitat » in Bæthsan²: equum electum » dixit, pro equis electis, quod usitatum in nostro sermone non est: unde nonnulli latini interpretes noluerunt « Equum » interpretari, sed « Equitatum. » Sic autem dictum est: « Equus electus, » pro equis, sicut in nostra consuetudine dicitur miles, pro, militibus.

XIX. « Et facti sunt exitus illorum Jordanis, et revertentur fines ad mare³: » non dixit: « Reversi sunt, aut saltem revertuntur, » sicut solet de finibus dici, sed « Revertentur, » tanquam adhuc futurum sit, cum præteritorum sit ista narratio: et in omnibus fere ipsis terrarum divisionibus, per singulas quasque tribus ita loquitur Scriptura, ut futuri temporis verbis utatur.

XX. « Refugere illuc qui percusserit animam nolens⁴: » hic animam, vel hominem intelligere debemus, vel vitam carnis quæ fit per animam: qua locutione et illud dictum est a fratribus Joseph: « Non percutiamus ejus animam⁵: » id est, non eum occidamus. » Nam si anima posset ab interfecore percuti, non diceret Dominus: « Nolite timere » eos qui corpus occidunt, animam autem occidere non » possunt⁶. »

XXI. « Mandavit Dominus in manu Moysi⁷: » locutio familiarissima Scripturis; ita enim dicitur: « Verbum quod factum est in manu illius vel illius Prophetæ, hoc est, in potestate dicendi datum. »

XXII. « Et accepit Jesus cultros petrinus, in quibus

¹ Jos. xiv, 6. — ² Id. xvii, 16. — ³ Id. xix, 33, 34. — ⁴ Id. xx, 9. — ⁵ Gen. xxxvii, 4. — ⁶ Matth. x, 28. — ⁷ Jos. xxi, 2.

» circumciderat filios Israël¹: » non dixit: « Quibus circumciderat, » sed, « In quibus. »

XXIII. « Et ubi dimisit eos Jesus in domos suas, et » benedixit eos dicens²: » plus videtur hic copulativa conjunctio, id est, « et; » nam ita dici posset: « Et ubi » dimisit eos in domos suas, benedixit eos dicens. »

XXIV. Item alia locutio notanda est, quod cum dixisset Scriptura: « Et benedixit eos Jesus dicens, » atque his verbis intentos fecisset audire quid benedicendo dixit Jesus, hoc solum subjecit: « In divitiis multis abierunt in » domos suas, et pecora multa valde, et argentum et » aurum et vestem multam valde, diviserunt prædam » inimicorum suorum cum fratribus suis³: » quod magis esse narrantis quam benedicens apparet.

XXV. « Ædificaverunt ibi aram super Jordanem, » aram magnam videre⁴: » ista locutio etiam in sermone latino nota est.

XXVI. « Et audierunt filii Israël dicentium⁵: » non ait; « dicentem, vel, dicentes. »

XXVII. « Servire servitatem Domini⁶: » in qua locutione duo notanda sunt, et « Servire servitatem, » quæ etiam latina locutio reperitur; « Et servitatem Domini, » id est, quæ debetur vel exhibetur Domino.

XXVIII. « Et audientes Phinees sacerdos et omnes » principes synagogæ qui erant cum illo, verba quæ locuti sunt filii Ruben et filii Gad et dimidium tribus » Manasses, et placuerunt illis⁷: audientes, » pro, audierunt, positum est; aut plus est hic, « et; » nam plenus est sensus: « Audientes verba hæc, placuerunt illis: » nec tamen sine inconsequentia; quia, cum audissent, dicendum fuit.

¹ Jos. xxi, 40, juxta lxx. — ² Id. xxii, 7. — ³ Ibid. 8, 9. — ⁴ Ibid. 10. — ⁵ Ibid. 11. — ⁶ Ibid. 27. — ⁷ Ibid. 30.

XXIX. « Et Jesus senior provectus diebus¹ : » hoc de Abraham dictum notavimus², seniore in Scripturis non solum illum appellari, qui est infra ætatem senis, sed etiam valde senem. Unde non omnis senior senex, omnis autem senex senior dici potest.

XXX. « Et induxit super illos mare, et operuit super illos³ : non ait, « Operuit illos, » quamvis nonnulli interpretes hoc maluerunt dicere.

XXXI. « In omnibus gentibus, quas transivimus per ipsas⁴ : » usitatae in Scripturis sunt istae locutiones, nec tam crebro notandæ, quam crebro intercurrunt.

¹ Jos. xxiii, 1. — ² Lib. 1. Quæstionum in Gen. quæst. lxx. — ³ Jos. xxiv, 7. — ⁴ Ibid. 17.

LIBER VII.

LOCUTIONES DE JUDICIBUS.

I. « Et factum est postquam defunctus est Jesus, interrogabant filii Israël in Domino¹ : » non ait : « Dominum, » quod sermonis nostri consuetudo poscebat.

II. « Et bellemus in Chananæo² : » non dixit adversus Chananæum, aut contra Chananæum, aut saltem in Chananæum.

III. « Et mortuus est Jesus filius Nave servus Domini, » filius centum decem annorum³. » Ista repetitio quod cum dixisset « Filius Nave, » repetivit « Filius, » et deinde addidit : « Centum decem annorum, » inusitata est, ut potius « Filius centum decem annorum » diceret, quam homo centum decem annorum : sed tamen et alibi reperitur.

IV. « Et omnis generatio appositi sunt ad patres suos⁴ : » notanda locutio est, quod non ait : « Apposita est, » quia plures erant.

V. « Tradidit eos in manu prædantium⁵ : » non dixit : « In manum ; » quod videtur latina locutio postulare.

VI. « Et cum suscitavit Dominus eis iudices, et erat Dominus cum iudice⁶ : » solita locutione plus est hic, « et ; » nam plenum esset : « Et cum suscitavit Dominus eis iudices, erat Dominus cum iudice. » Notandum est

¹ Judic. 1, 1. — ² Ibid. 3. — ³ Id. 11, 8. — ⁴ Ibid. 10. — ⁵ Ibid. 14. — ⁶ Ibid. 18.